

Stenogrammid

XIII Riigikogu, IV Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 14.11.2016, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:12 Arupärimine uussisserändajate keeleõppe kohta (nr 275)

2. 15:27 Arupärimine õpetajate palga kohta (nr 257)

3. 15:51 Arupärimine õpetajate tööaja ja palgaarvestuse kohta (nr 264)

4. 16:11 Arupärimine ravijärjekordade lühendamise kohta (nr 261)

5. 16:48 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

15:00 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, tere päevast! Algab täiskogu IV istungjärgu 8. töönädal. Vaatamata kõigele on ka täna võimalik eelnõusid ja arupärimisi üle anda. Andres Ammas, palun!

15:00 Andres Ammas

Lugupeetav istungi juhataja! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Vabaerakonna fraktsiooni nimel on mul hea meel anda üle keerulise nimega, aga lihtsa sisuga eelnõu – sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Sisu on siiski väga lihtne: jätta ära kavandatav majutusasutuste käibemaksu järsk tõus, mis on planeeritud jõustumal alates tuleva aasta 1. jaanuarist. Teema on siin saalis korduvalt käsitlemist leidnud. Ma olen üsna kindel, et kõigi fraktsioonide liikmete seas on vähem või rohkem neid, kellele see majutusasutuste käibemaksu kavandatav tõus on kogu aeg muret valmistanud. Et see Eesti majanduse rahvusvahelist konkurentsivõimet kahjustab, on päris selge. Exceli tabeli mehed ja naised võivad tuleva aasta lõpul korraks rõõmustada, et seoses Euroopa Liidu eesistumisega 2017. aastal on meie majutusasutuste täituvus üsna hea, aga see on väga üürrike rõõm. Sellisest kehvasti ajastatud ennatlikust otsusest tingitud majandusliku kahju suurus selgub tõenäoliselt alles 2018. aastal.

Head kolleegid! Meil teiega on ühiselt võimalus üks rumal otsus tegemata jätta või õieti tagasi pöörata.

15:02 Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel, palun!

15:02 Andres Herkel

Härja esimees! Austatud rahvaesindajad! Et sündmused saaksid sel poliitiliselt keerulisel ajal sujuvamalt toimuda, jõudsid Vabaerakonna fraktsiooni liikmed tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovskiga kokkuleppele, et me ei käsitle täna kahte päevakorras olevat arupärimist, arupärimisi nr 256 ja nr 258. Aga et tegemist on sisukate küsimustega, millele vastamise tähtaeg vahepeal ammendub, siis annan ma need arupärimised siinsamas jälle menetlusse. Üks arupärimine käib maaettevõtetele esitatavate põhjendamatute nõuete kohta ning teine kehtiva kiirabiteenuse korralduse ja kvaliteedi kohta. Milline iganes ei ole õige pea Vabariigi Valitsus ja kes iganes ei ole minister, me loodame, et saame nendele sisukatele küsimustele ka sisukad vastused, mis eeldatavalt on ministeeriumis juba ette valmistatud. Aitäh!

15:03 Esimees Eiki Nestor

Aivar Sõerd, palun!

15:04 Aivar Sõerd

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Annan enda ja veel mõne Riigikogu liikme nimel üle arupärimise rahandusminister Sven Sesterile. Nimelt avalikustas Euroopa Komisjon eelmisel nädalal oma sügisprognoosi. Prognoosist selgub, et Euroopa Komisjoni hinnangul on Eesti järgmise aasta riigieelarve struktuurne defitsiit 0,2% SKT-st. Rahandusministeeriumi hinnangul, millest lähtub ka Riigikogu menetluses olev 2017. aasta riigieelarve, on eelarvepositsioon 0,2%-ga ülejäägis. Samas jõudis Eesti Panga juures tegutsev eelarvenõukogu, kes alles hiljuti tutvustas rahanduskomisjonis oma hinnanguid struktuurse tasakaalu kohta, Rahandusministeeriumi omast erineva tulemuseni. Eelöeldust tulenevalt on meil rahandusministrile mõned küsimused. Küsime, millest tuleneb Euroopa Komisjoni ja Rahandusministeeriumi erinev hinnang struktuurse tasakaalu kohta? Kas põhjuseks on erinev hindamismetoodika, ühekordsete mõjude erinev hindamine, erinevad lähteandmed ja eeldused või midagi muud? Teiseks, kuna kehtiv seadus kohustab koostama riigieelarve vähemalt struktuurses tasakaalus, siis on aluseks Rahandusministeeriumi prognoos. Kas Euroopa Komisjoni ja eelarvenõukogu erinevad hinnangud võivad tingida ka Rahandusministeeriumi hinnangute muutumise? Kolmandaks, juhul kui Rahandusministeerium nõustub eelarvenõukogu ja Euroopa Komisjoni hinnangutega, milliseid riigieelarve kulusid soovib minister siis vähendada, et parandada riigieelarve struktuurset positsiooni eelarve menetlemisel Riigikogus?

15:05 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse esindajana Heili Tõnisson, palun!

15:05 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud härra esimees! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kolm seaduseelnõu ja esitab üheksa Riigikogu otsuse eelnõu. Esiteks, karistusseadustiku muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, millega karmistatakse suhtumist sõiduki joobes juhtimisse. Selle seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister. Teiseks, meretöö seaduse ja töötajate üلهühenduselise kaasamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust tervise- ja tööminister. Kolmandaks, Eesti Vabariigi valitsuse, Läti Vabariigi valitsuse ja Leedu Vabariigi valitsuse vahelise protokolliga Balti Kaitsekolledži ja tema isikkoosseisu staatuse kohta muutmise protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu. Selle seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust kaitseminister. Ja nüüd üheksa Riigikogu otsuse eelnõu: esiteks, Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel ÜRO rahuvalvemissioonil Liibanonis; teiseks, Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO reageerimisjõudude koosseisus; kolmandaks, Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissioonil Kosovos; neljandaks, Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel väljaõppe- ja nõustamissioonil Afganistanis; viiendaks, Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni või selle liikmesriigi, Euroopa Liidu või Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni juhitaval muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil sellesse esmakordsel panustamisel; kuuendaks, Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel konfliktijärgsel rahutagamissioonil Liibanonis, Israelis, Egiptuses ja Süürias; seitsmendaks, Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine ja tegevväelaste arvu suurendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu sõjalisel missioonil EUNAVFOR Med/Sophia; kaheksandaks, Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil Inherent Resolve; üheksandaks, Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu väljaõppemissioonil ja ÜRO rahutagamissioonil Malis. Kõigi nende üheksa Riigikogu otsuse eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust kaitseminister. Aitäh!

15:09 Esimees Eiki Nestor

Vastuvõetud 13 eelnõu ja kolm arupärimist võetakse töösse kodu- ja töökorra seaduse alusel. Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohaloleku kontroll

Täiskogus on kohal 77 Riigikogu liiget.

Päevakorrast. Nii nagu juba kuulsite, on arupärijad võtnud tagasi arupärimised nr 258 ja 256, mis olid kavandatud tänase päevakorra neljanda ja viienda punktina. Seega jäävad nad päevakorrast välja. Sotsiaalkomisjon on teinud ettepaneku jätta selle nädala kolmapäevasest päevakorrast välja neljas punkt, ravikindlustuse seaduse ja sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 301 teine lugemine. Austatud Riigikogu, koos nende muudatustega panen hääletusele Riigikogu täiskogu IV istungjärgu 8. töönädala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 76, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Nädala päevakord on kinnitatud.

1. 15:12 Arupärimine uussisserändajate keeleõppe kohta (nr 275)

15:12 Esimees Eiki Nestor

Päevakorra esimene punkt on Riigikogu liikmete Andres Ammase, Monika Haukanõmme, Ain Lutsepa, Krista Aru, Jüri Adamsi, Artur Talviku ja Andres Herkeli esitatud arupärimine. Arupärijate nimel Andres Ammas, palun!

15:12 Andres Ammas

Lugupeetav istungi juhataja! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Nagu paljud siin saalis esitatud ja vastamisele tulevad arupärimised on seegi arupärimine ajendatud elust enesest, kohtumistest inimestega, kes tegelevad Eestisse ümberpaigutamise korras saabunud pagulastega. Nendest jutuajamistest on arupärijate jaoks ilmsiks saanud, et praegu sellistele pagulastele pakutav tasuta keeleõpe 100 tunni ulatuses ei pruugi olla piisav. Liatigi toimub keeleõpe suhteliselt vähese intensiivsusega umbes poole aasta jooksul. Kui keelt õpitakse paar korda nädalas mõne tunni jooksul, siis on järgmiseks keeletunniks eelmisel korral omandatu juba unustatud. Sellises mahus keeleõpe ei võimalda kuidagi omandada keelt niisugusel tasemel, millest piisaks Eestisse saabunute kogemustele ja varasemale haridusele vastavale tööle asumiseks. Lihttööl võib-olla tõesti piisab elementaarsetest käibe väljenditest, aga selleks, et teha Eestis tööd, mida need inimesed tegelikult suudaksid ja oskaksid, jääb 100 keeletunnist kindlasti väheks.

Päris häid näiteid on naaberriigist Soomest, kus sisserännanutele antakse tasuta keeleõpet lausa 1000 tundi. See on loomulikult väga kallis, aga soomlased ise ütlevad, et pikem ja intensiivsem õpe vähendab hilisemat tõlkekulu ja sisserändajatele antava abi vajadust. Kui me juba oleme olnud siin üsna tublilt konservatiivsed, valinud siia tulijaid hoolega ja meid ei ole tabanud mingi ootamatu sisserändajate tulv, siis on meil ju võimalik tegutseda arukalt, läbimõeldult ja muude riikide kogemustest õppides. Sellest kõigest tingitult on arupärijad sõnastanud viis küsimust, millele loodame härra siseministrilt saada häid vastuseid. Tänan!

15:15 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab siseminister Hanno Pevkur. Palun!

15:15 Siseminister Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head arupärijad! Lubage mul siis lahkuva valitsuse nimel viimast korda siseministrina teie arupärimisele vastata. Sissejuhatuseks peab muidugi ütleva, et selle teema õige adressaat oleks olnud küll sotsiaalkaitseminister, sest keeleõpe ja kõik, mis sellega seondub, on tema vastutusalas. Aga viisaka inimesena tuleb ikka vastata, kui minu käest on küsitud. Olgu veel ära öeldud, et arupärimise pealkirjas ja tekstis olete kasutanud läbisegi erinevaid mõisteid – uussisserändaja, sisserändaja, pagulane, ümberpaigutamise saabunud pagulane. Ma usun, te mõistate ise ka, et need on kõik erineva sisuga, nii õiguslikult kui ka sisuliselt, ja tegelikult tuleks siia lisada veel mõiste "rahvusvahelise kaitse saaja". Arupärimisest ei ole väga täpselt aru saada, kelle kohta te täpselt tahate infot saada. Siin tuleb ju mees pidada, et uussisserändajate hulka ei arvestata mõistagi ainult pagulasi, vaid rõhuva enamuse nendest moodustavad Eestisse tööle, õppima või oma perekonnaliikmete juurde elama asuvad välismaalased nii Euroopa Liidu riikidest, keda eelmisel aastal oli 3176, kui ka kolmandatest riikidest, keda eelmisel aastal oli kokku 4928. Ja kui me võtame nüüd kitsamalt, siis

rahvusvahelise kaitse saajaid sellest suurusjärgus 8000 inimesest, kes eelmisel aastal tulid Eestisse kas siis Euroopa Liidust või väljastpoolt Euroopa Liitu, oli vaid 1% ehk 78 inimest.

Arupärimise küsimustest võib eeldada, et tegelikult on soov küsida ikkagi rahvusvahelise kaitse saajate keeleõppe kohta. Need reeglid on kirjas välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses ning vastutajateks on Sotsiaalministeerium ja sotsiaalkaitseminister. Siinkohal pean oluliseks juhtida teie tähelepanu ühele asjaolule, mida te siis võib-olla ka järgmiste arupärimiste juures meeles peate. Selline kohustus, keeleõppekohustus lisandus teatavasti parlamendi otsusel juba käesoleva aasta alguses, kuid tänase päevani ei ole sotsiaalkaitseminister kehtestanud määrust, mis puudutab rahvusvahelise kaitse saajate eesti keele õppes osalemise täpsemaid tingimusi, sh eesti keele õppe kulu tagasinõudmise korda. See on kahjuks sotsiaalkaitseministril kehtestamata, kuid vajaks kindlasti kehtestamist, et selles teemas oleks selgus.

Aga nüüd küsimuste juurde. Miks on otsustatud valida keeleõppe mahuks sada tundi?

Sotsiaalministeeriumist saadud info kohaselt on Sotsiaalministeerium koostöös Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondiga keeleõppe tagamiseks välja kuulutanud taotlusvooru, mille sisu on eesti keele A1- ja A2-taseme koolituste väljatöötamine ja pakkumine rahvusvahelise kaitse saanud isikutele. Tol ajal oli projekti eesmärk pakkuda vähemalt 150 inimesele eesti keele õpet kuni järgmise aasta lõpuni. Taotlusvooru ettevalmistamisel konsulteeriti mõistagi keeleõppespetsialistidega, kes ütlesid, et arvestades välismaalaste keeleõppe ning keelekümbelse pikaajalist kogemust, peaks A1- ja A2-tasemele jõudmine olema saavutatav saja tunniga. See oli tol ajal. Pärast jõuan selle juurde, mis võiks olla ja peaks olema edasi.

Teine küsimus: "Millisele tasemele peab 100-tunnise kursuse lõpetanu jõudma? Kuidas aidatakse õppijal liikuda järgmisele tasemele ning jõuda kõrgema keeletasemeni C1?" Nii nagu me üheskoos siin parlamendis saalis kokku leppisime, peab ümberpaigutatud ja -asustatud rahvusvahelise kaitse saaja jõudma keeletasemeni A2, mis tähendab, et A1- ja A2-taseme keeleõppe koolituse lõpuks, mille maht on vähemalt 100 akadeemilist tundi, omandavad osalejad vähemalt A2-tasemel suhtlemispädevuse. See tähendab, et nad mõistavad lauseid, sageli kasutatavaid väljendeid, mis seostuvad oluliste valdkondadega, nagu teave enda ja pere kohta, sisseostude tegemine, kodukoht ja töö, tulevad toime igapäevastes suhtlusolukordades, mis nõuavad otsest ja lihtsat teabevahetust tuttavatel teemadel, oskavad lihtsate fraaside ja lausete abil kirjeldada oma perekonda, teisi inimesi ja elutingimusi ning väljendada oma vajadusi. Meile teadaolevalt on Sotsiaalministeerium planeerimas taotlusvooru või korraldamas hanget, et jätkata keeleõpet kuni tasemeni B2.

Kolmas küsimus: kuidas on pagulastele suunatud keeleõpe praegu täpsemalt korraldatud ja milliseid järeldusi võib teha? Tuletan veel kord meelde, et keeleõpet korraldab inimestele Sotsiaalministeerium. Praegune korraldus on selline, et keeleõpe algab hiljemalt ühe kuu möödumisel peale ümberasustatava või -paigutatava saabumist Eestisse. Üldiselt on kursused siiani alanud kahe nädala jooksul isiku saabumisest ja keeleõpe viiakse läbi kolme- kuni kümneliikmelistes gruppides. Koolitus väiksemates või suuremates gruppides, sh individuaalõpe, lepatakse vajaduspõhiselt eraldi kokku. Keeleõppe toimumise tihedus sõltub koolitusgruppide täituvusest ja otsesest vajadusest, eelkõige sellest, millise aja jooksul registreerub koolitusele grupi moodustamiseks nõutav arv isikuid või tekib individuaalõppe vajadus. Kui nüüd rääkida senisest praktikast, siis jah, senise praktika pinnalt otsustades vajaksid inimesed ka Sotsiaalministeeriumi ja inimestega suhelnud ekspertide hinnangul A2-tasemele jõudmiseks pikemaajast keeleõpet ja algselt planeeritud tundide arvu tuleks suurendada. Minule teadaolevalt või eelmise nädala lõpus Sotsiaalministeeriumilt saadud info kohaselt ongi neil kavas keeleõppe mahtu suurendada. Lähinädalatel peaks saama selgeks, kui palju mahtu juurde tuleb.

Tahan siinkohal juhtida arupärijate tähelepanu sellele, et lisaks kokkulepitud ja määratud mahus keeleõppele on rahvusvahelise kaitse saajatel võimalik õppida keelt ka väljaspool seda programmi. Näiteks on olemas töötukassa vahendatav keeleõpe, kui isiku individuaalsetest vajadusest lähtuvalt on seda tarvis tööturul osalemiseks. Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed korraldab keeleõpet selleks, et saaks taotleda kodakondsust. Individuaalselt saab kasutada näiteks veebiõppe võimalusi, on olemas selline veebileht nagu keeleklikk.ee. Seal on elektrooniline õppekeskkond algatajatele A2-tasemeni ja praegu töötatakse juba selle kallal, et jõuda elektroonilise õppega B1-taseme kursuseni. Samamoodi on võimalik õppida keelefirmades ja eksami sooritamise järel taotleda, et Innove hüvitaks keeleõppe kulud.

Mis puudutab alaealisi, siis nemad õpivad üldhariduskoolis individuaalse õppekava alusel, mis võimaldab esimesel kolmel aastal intensiivselt riigikeelt õppida. Esimesel aastal on soovituslik

keeleõppe maht koolides 8–10 tundi nädalas, mis on päris intensiivne. Põhikoolid saavad Haridus- ja Teadusministeeriumilt selleks lisatuge 400 eurot lapse kohta aastas ja miinimumtoetus koolile on 1000 eurot. Toetust antakse kolme aasta jooksul alates õpilase õppima asumisest. Senine kogemus näitab, et edu aluseks ja eelduseks on keelekümbeluse põhimõtete ja meetodite kasutamine keeletundides ning tunniväliste sotsialiseerumise võimaluste loomine. See on iseenesest oluline, et eakaaslastega suheldaks ka sotsiaalselt tihedalt.

Neljas küsimus: "Kuidas tegeldakse nende sisserändajatega, kes on keeleõppes ebaõnnestunud või ei võta osa?" Jällegi meenutan siinsamas saalis kevadel või aasta alguses vastuvõetud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadust, mille kohaselt keeleõpe on kohustuslik. Sellesama seaduse järgi võib keeleõppele planeeritud raha inimeselt sisse nõuda, kui inimene seda kohustust ei täida. Samamoodi arvestatakse keeleõppes osalemise kohustust elamisloa pikendamise või uue elamisloa andmise otsustamisel.

Viies küsimus: "Millised tegurid takistavad õpetamast sisserännanuile eesti keelt suuremas mahus?" Nagu ma ütlesin, plaanib Sotsiaalministeerium minule teadaolevalt keeleõppe mahtu suurendada. Kui vaadata, millest seda rahastatakse, siis see on Euroopa Liidu AMI fond. Sealt seda õpet praegu rahastatakse ja vastavalt välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadusele hüvitatakse rahvusvahelise kaitse saajate keeleõppe kulu ühe inimese kohta kuni 12 toimetuleku piirmäära ulatuses. Jällegi on seadus andnud piirid ette, kui palju me praegu rahaliselt saame inimestele keeleõpet anda. Kui vaadata, kui palju on 12 toimetuleku piirmäära, siis sel aastal on see 1560 eurot. Aitäh!

15:26 Esimees Eiki Nestor

Kas ministrile on küsimusi? Ei ole. Aitäh, siseminister Hanno Pevkur! Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Sulen selle päevakorrapunkti arutelu.

2. 15:27 Arupärimine õpetajate palga kohta (nr 257)

15:27 Esimees Eiki Nestor

Meie järgmise arupärimise on esitanud Mailis Reps, Toomas Vitsut, Viktor Vassiljev, Aadu Must, Anneli Ott, Jaanus Karilaid, Erki Savisaar, Jüri Ratas, Olga Ivanova, Tarmo Tamm, Enn Eesmaa, Dmitri Dmitrijev, Andrei Novikov, Vladimir Velman, Valeri Korb, Kersti Sarapuu, Märt Sults, Marika Tuus-Laul ja Kadri Simson. Arupärijate nimel Aadu Must, palun!

15:27 Aadu Must

Lugupeetud esimees! Lugupeetud proua minister! Arupärimine on ajendatud septembrikuistest sündmustest. Nimelt pöördus Eesti Haridustöötajate Liit siis Riigikogu liikmete ning Haridus- ja Teadusministeeriumi poole meie igihalja probleemiga, st õpetajate palga probleemiga. Viidati Haridus- ja Teadusministeeriumi arvamusele, et õpetajate palgad on üks prioriteetseid küsimusi, ja avaldati samas pahameelt, et kõikides prognoosides on kavandatud palgatõus ülimalt tagasihoidlik. Tegelikud andmed näitavad, et suurtele meetmetele ja rohkele jutule vaatamata on õpetajate palk keskmise palgaga võrreldes liikunud hoopis negatiivses suunas. Õpetajad tahtsid teada, kas selline 58-eurone arvestuslik palgatõus näitab tõesti seda, et tegemist on valitsuse jaoks prioriteetse teemaga. Täna sellele arupärimisele vastamisel tekib tõepoolest natuke delikaatne olukord. Mõned inimesed ütlesid, et võib-olla oleks pidanud arupärimisele vastamise edasi lükkama, kuna põhialgataja Mailis Reps on seotud muude tähtsate riiklike küsimustega. Edasi lükata aga ka ei saa, sest siis võib juhtuda, et keegi arupärijatest peab hakkama sellele vastama. Arupärimine ei ole muutunud ka mõttetuks kas või selle tõttu, et õpetajate palk jääb paratamatult Riigikogu ja ministeeriumi töös nagunii kesksaks küsimuseks. Kindlasti on sellel puhtpraktiline väärtus, kui me täna kuuleme, mida Reformierakond selles suhtes mõtleb ja mil määral on nõus kas või opositsioonis olles selle algatusega kaasa tulema. Nii on ju tööd parem korraldada. Aitäh teile!

15:29 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele peab vastama haridus- ja teadusminister Maris Lauri. Palun!

15:30 Haridus- ja teadusminister Maris Lauri

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma mõistan täiesti arupärijate dilemmat, sest ka minul oli sellele küsimusele mõnevõrra keeruline vastust koostada. Kõigepealt tahaksin osutada sellele, et arupärimises viidatud OECD uuring ei hõlma kõiki riike, nii et me ei saa rääkida, et oleme maailma mastaabis väga keerulises olukorras. OECD on teatavasti n-ö rikaste klubi ja on selge, et Eesti on rikaste klubis sissetuleku tasemelt üks kõige kehvemaid. Teiseks, seesama OECD uuring viitab väga selgelt sellele, et õpetajate palga kasv Eestis on väga kiire. Nii et me ei paista seal ainult negatiivse poole pealt silma.

Aga nüüd küsimuste juurde. Esimene küsimus: "Olete öelnud, et haridus on iga inimese ja riigi edu alus. Kas Teie hinnangul on õpetajate töötasu miinimumi 58-eurone tõus tõestus sellest, et haridus ja õpetajad on valitsuse üheks prioriteediks?" Olen nõus, et palgatõus võiks olla suurem. Kuid see on just see summa, mida me saime tol hetkel lubada. Ma juhin tähelepanu, et see hinnang, mis on välja öeldud – 1000 miinimumina ja 1200 keskmisena arvestuslikult –, on esialgne hinnang. Need on minimaalsed summad, reaalselt võivad numbrid osutuda suuremaks. Samuti on prioriteetsuse küsimusega. Kui arvestada seda, et 2017. aasta eelarves on õpetajate palga kasv planeeritud suuremana kui palga kasv teistes avaliku sektori valdkondades, siis prioriteediks õpetajad ja haridus kindlasti ikkagi oli ja on. Kahjuks rahalised ressursid rohkem ei võimaldanud.

Teine küsimus: "Milline on õpetajatele planeeritav palgatõus/õpetaja töötasu miinimum järgmiseks, s.o 2017. aastaks? Kas see ületab keskmise palga kasvu?" Õpetajate töötasu alammäär saab tõsta vähemalt 1000 eurole ja keskmine töötasu võiks seeläbi tõusta vähemalt 1200 euroni. Täpsed andmed selguvad peale õpilaste andmete täpsustumist lähinädalate jooksul. Teatavasti fikseeritakse see andmestik 10. novembri seisuga ja praegu tehakse veel arvestusi. Õpetajate palk on eelisseisundis ning palgafondi kasv oli eelarves 3%, millele erakoolide kuludega lisandub 1,3%. See teeb palgafondi kasvuks 4,3% ehk vähemalt 11 miljonit eurot. Sotsiaalmaksu määra vähendamine lisab veel võimalusi ehk 0,3% kasvu, nii et kokku tuleb 4,6%. Lisaks püüab haridusministeerium leida täiendavaid ressursse haldusala sisemise ümberkorralduse teel.

Ma tahaksin rääkida ka sellest, et palkade ja muude selliste näitajate puhul tuleb mõistetega väga täpne olla. Õpetaja töötasu alammäär on töötasu alammäär ja palk iseenesest sõltub väga palju tööandjast. Enamiku õpetajate tööandja on omavalitsus, mitte riik. Mul on väga hea meel nende omavalitsuste üle, kes on pannud riigi rahale oma raha juurde. Samas on meil aga ka selliseid omavalitsusi, kes ei maksa kogu haridustoetust välja, ja usumatu küll, arvuliselt on neid 65. Eelmisel aastal kokku tähendas see, et 30% omavalitsustest ei maksnud kogu haridustoetuse raha välja. See on väga suur protsent.

Need arvutused, mis haridusministeeriumis on tehtud, ei sisalda muuseas omavalitsuste panust. Kui omavalitsused saavad lisaks sellele summale, mis riik eraldab, kas või praeguses mahus juurde maksta, siis osutub palgatase kõrgemaks. Praeguse numbri puhul ei ole arvestatud ka koolivõrgu korrastamist, mis toimub pidevalt ja mille andmed täpselt samuti selgusid alles novembris. Õpetajate ametikohtade arv selgub praegu tehtavate arvutuste käigus. Rahandusministeeriumi suvise prognoosi kohaselt kasvab keskmine palk järgmisel aastal 5,5%. Tõsiasi on kahjuks see, et Rahandusministeeriumi koostatud palgakasvu prognoosid on viimastel aastatel olnud tagasihoidlikud ja tegelik palgakasv on olnud kiirem. Kui me teeme eelarvet, siis me lähtume loomulikult Rahandusministeeriumi prognoosidest, ja see tähendab, et nii optimistlikud, kui me ka tahaksime olla, läheme paratamatult omadega viltu. Kõiki eelnimetatud asjaolusid arvesse võttes on minu hinnangul hetkel võimatu öelda, kas õpetajate töötasu kasv ületab järgmisel aastal keskmise palga kasvu või mitte. Loodan tõsiselt, et see juhtub, aga nagu ma ütlesin, ei saa ma seda kinnitada. Analüütikuna ütlen, et tasuks olla ettevaatlik.

Kolmas küsimus: "Milliste konkreetsete sammude kaudu tagate, et 2019. aastaks tõuseks õpetajate töötasu 120%-ni riigi keskmisest töötasust?" Arvestades, et praegune valitsus enam ei jätkka, pole mul võimalik seda kinnitada. See on küsimus järgmisele valitsusele. Mul on muidugi selle kohta oma mõtted ja me olme teinud ka ettevalmistusi selles osas, kuid ma ei pea õigeks hakata järgmist valitsust või ministrit siin õpetama. Samas olen valmis järgmisele haridus- ja teadusministrile oma arvamust avaldama ja selgitusi andma, kui ta mult neid küsib.

Neljas küsimus: "Missuguseid tulemusi õpetajate järelkasvu tagamiseks on andnud õpetajakoolituse stipendium ning väljaspool Tallinna ja Tartut asuvate õpetajate lähtetoetus?" Stipendiumi põhieesmärk on õpetajaks õppimise väärtustamine ja seeläbi õpetaja kutse tunnustamine Eesti ühiskonnas. Seda eesmärki täidab stipendium väga hästi. Õpetajakoolituse stipendiumi on antud 2008. aastast alates 949 üliõpilasele ning viimasel ajal on olnud aastas keskmiselt 100 stipendiaati. Mis puudutab õpetajate

lähetoetust, siis seda hakati maksma samuti 2008. aastal ja seni on seda saanud 579 õpetajat. Viies küsimus: "Konkurentsivõimeline palk muudaks õpetajaameti märgatavalt populaarsemaks. Kui aga täidesaatev võim ei suuda tagada õpetajate palgatõusu lubatud mahu, siis millised on alternatiivid õpetajaameti populariseerimiseks, seda ka meeste seas, ning kuidas juba praegu koolis töötavad õpetajad oleksid ka edaspidi motiveeritud oma tööd tegema?" Kindlasti on palk oluline, aga palk ei ole ainus tegur, mis õpetajaid kooli toob ja neid seal hoiab. Üksnes palga pärast töötavad õpetajad ei pruugi olla need kõige paremad õpetajad. Minu arvates on heas õpetajas olemas ka paras annus missioonitunnet. Kahtlemata on n-ö normaalne sissetulek oluline komponent, aga mitte ainult, nagu ma ütlesin. Ma leian, et õpetajatel peab olema oma töö korraldamisel vabadust. Muidugi kaasneb sellega ka vastutus ning see vabaduse ja vastutuse teema on kindlasti äärmiselt kompleksne. Õppeprogrammi maht peaks olema väiksem, et õpetajal oleks aega õpetatut noortes süvendada. Õpetajal peaks olema võimalus valida konkreetseid õpetamismeetodeid ja -viise, sest oluline on ju tegelikult see, et õpilased omandaksid teatavad oskused ja teadmised. Selleks on väga mitmeid võimalusi ja teid ning ma arvan, et igal õpetajal peaks olema võimalus teha selles osas valikuid. Tähtis on ju eesmärk. Teine asi on kindlasti see, et õpetajate enesetäiendamise võimalused oleksid piisavad ja adekvaatsed. Samuti on oluline, milline on kooli töökeskkond, kuidas õpetajad omavahel läbi saavad. See on tegelikult sama asi, mis kehtib igas teises töökohas. Väga tähtis on ka see, mida räägitakse õpetajatööst ühiskonnas laiemalt – ajakirjanduses, inimesed omavahel. Igas ametis on keerulisi olukordi ja raskusi, samuti midagi positiivset ja meeldivat. Kuid millegipärast – ma täpselt ei saagi aru, miks see nii on, ma olen küsinud seda ka ajakirjanikelt, aga nad ei ole osanud mulle vastata – räägitakse õpetajatööst üksnes negatiivses kontekstis. Räägitakse, et see on väga raske ja keeruline. Kui käia koolides ja rääkida õpetajatega, siis selgub, et asi ei ole sugugi nii hull, kui meediast kõlama jääb. Selline negatiivne kaja kindlasti ei erguta noori inimesi õpetajaametit õppima ja peletab neid võib-olla koolist ära. Kuidas sa ikka seal oled, kui sõber või tuttav ütleb sulle, et oh, sa oled õpetaja! Üks komponent on kindlasti veel see, et õpetajate tööd tuleb tunnustada. Mul oli au olla aasta õpetaja galal, mis on üle-eestiline üritus, aga ma tean, et analoogsed üritused toimuvad ka maakondades, samuti Tallinnas. Aasta õpetaja valimine on õpetajatele väga tähtis. Ma julgen seda kinnitada, sest nägin neid õpetajaid, keda tunnustati – see oli nende väga oluline, nägin seda nende pilgust ja olekust. Niisiis arvan, et ka sellised üritused on tähtsad, ja laiema avalikkuse teavitamine nendest, see, et üritused kantakse üle ETV-s, on kindlasti väga oluline. Kuidas tuua noori õpetajatöö juurde? Puhtalt oma isikliku kogemuse põhjal arvan, et omavalitsuspäeval võiks noortele anda võimaluse koolis mõningaid tunde anda. See võtab vahest maha selle hirmu ja eelarvamused, mis seostuvad õpetajaametiga. Tänan!

15:41 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ministrile. Kadri Simson, palun!

15:41 Kadri Simson

Aitäh, lugupeetud Maris Lauri! Õpetajate palgatõusu kohta on antud väga kõlavaid lubadusi. Paraku on näha, et 2017. aasta riigieelarve eelnõus pole piisavas mahu palgafondi kasvu ette nähtud. Me oleme mitme aasta jooksul näinud ka seda, kuidas palgatõusu lubaduste täitmiseks on ministriumidele öeldud, et te leiate need vahendid sisemistest ressurssidest. Mitmed maaomavalitsuste juhid on olnud mures, et haridusministeerium püüab leida õpetajate palgafondi vahendeid, muutes väikekoolide koefitsienti. Kas haridusministeeriumis on olnud laual selline plaan, et väikekoolide erineva rahastamise mudel kaob ära?

15:42 Haridus- ja teadusminister Maris Lauri

Täna küsimast! Ei ole.

15:42 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

15:42 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea minister! Te olete saanud olla minister napilt kaks kuud. Mida te selle kahe kuuga Eesti haridusest tegelikult teada saite?

15:42 Haridus- ja teadusminister Maris Lauri

Täna küsimast! Ütleksin, et sellele küsimusele vastuse andmine on ülimalt suur ja lai teema. Väga raske on kontsentreeritult öelda, mida ma konkreetset olen teada saanud. Ma tutvusin väga paljude asjadega, mitmesuguste töödega, mida tehakse. On väga positiivseid asju. Ja nagu ma ütlesin, see pilt, mis avaneb meedias, ja pilt, mis avaneb koolides, on minu arvates nii erinev. See on üks asi, mis mulle kindlasti ei meeldi ja miks ma osutasin sellele, et pilt võiks olla avalikkuses positiivsem, et me võiksime rääkida rohkem positiivsetest asjadest. Eelmise nädala lõpul käisin ma esinemas keelekümluse konverentsil. Seal olid inimesed, kes teevad väga tänuväärset tööd, õpetavad keelt – vene keelt, inglise keelt ja eesti keelt – niimoodi, et noored selle selgeks saavad. Ja selliseid näiteid on väga palju. Ma nägin, et tegelik pilt Eesti koolimaastikul on palju parem, kui me oleme seda hinnanud. Aga kindlasti on veel ka väga palju tööd teha, seda ma nägin samuti.

15:44 Esimees Eiki Nestor

Urve Tiidus, palun!

15:44 Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Te olete analüütikuna väga tõsiselt võetav realist. Ma küsin siiski täna siin teie käest, kas teis on ka pisut idealisti Eesti hariduse tuleviku suhtes. Teine, natuke konkretiseeriv küsimus on see, et õpetaja palk 120% riigi keskmisest töötasust ei ole ju väga idealistlik eesmärk. Te küll põgusalt rääkisite sellest, aga pange nüüd endas kokku see analüütik ja idealistipool, mis teis kahtlemata olemas on ja mida peabki haridussüsteemi korraldamisel olema.

15:45 Haridus- ja teadusminister Maris Lauri

Täna küsimast! Saavutada õpetaja palgaks 120% Eesti keskmisest töötasust on kindlasti väga keeruline. Kui me tahaksime teha seda kahe või kolme aastaga, siis see eeldaks aastas 11–12% ressursi kasvu. Siin on kindlasti vaja valitsuselt lisaressursse. Sel nädalal oleksid muidu alanud ettevalmistused järgmise aasta eelarve koostamiseks, ja kui ma oleksin oma ametis jätkanud, siis üks minu kolmest eesmärgist oleks olnud küsida päris olulist rahasummat juurde, et alata palgatõusu muudatus. Aga nagu ma siin enne üles lugesin, on neid kohti, millest palk sõltub, veel, alates sellest, et kõik palgarahad välja makstaks, et õpetajatel oleks täiskoormus või oleks keskmiselt vähemalt 90–95%-line koormus, mitte 80%. Klassid ei tohiks olla liiga tillukesed, mis ei tähenda, et me peaksime 10–12 õpilaselt liikuma kohe 24 õpilaseni, nii nagu see Tallinnas ja Tartus on. Tõstame selle keskmise näiteks 15 peale. Kui haridusrahastusest ei läheks õpetajate palgadeks mitte 40%, nagu praegu läheb, vaid 50%, siis oleks meil palgatase juba 130%, ainuüksi selle liigutusega. Praegu eraldab riik koolidele raha investeeringuteks ja, ütleme, küttekulude ja liiga suurte pindade vähendamiseks. Ma arvan, et see on ka üks koht, kuhu võiks rohkem ressursi panna ja sellega koolikorraldust parandada. Siis jääks raha üle ka näiteks HEV-lastele tugispetsialistide palkamiseks jne.

15:47 Esimees Eiki Nestor

Märt Sults, palun!

15:47 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea minister! Teie vastusest käis läbi selline asi, et halduskulude optimeerimise kaudu saab palka tõsta. Kas see halduskulude optimeerimine tähendab koolide kinnipanekut ja õpetajate vallandamist?

15:48 Haridus- ja teadusminister Maris Lauri

Täna küsimast! Siin on väga erinevaid lahendusi. Võib olla selline olukord, kus piltlikult öeldes on 20 õpilase käsutuses 2000-ruutmeetiline koolihoone. Vahest on võimalik korraldada asi nii, et need 20 õpilast, kui tegu on kõrvalise maakohaga, saaksid käia koolis kuskil väiksema pinna peal, et natuke

optimeerida seda ruumikasutust. Võib-olla leitakse ka mingeid muid lahendusi. Võib-olla tuleb tõesti ka mõni kool kinni panna ja targem on näiteks õpilasi iga päev bussiga kooli sõidutada. Tallinnas ju kõik lapsed sõidavad. Vahel ei ole üldhariduskoolid ju üksteisest sugugi väga kaugel. Muidugi on selliseid kohti, kus vahemaad on pikad, aga üldjuhul need nii pikad ka ei ole, et see tee ei oleks sõidetav. Võib-olla on vaja transport teistmoodi korraldada.

Teine asi. Me räägime pidevalt, et meil on õpetajaid puudu ja paljud õpetajad on pensioniealised. Tõesti, meil on ka selliseid pensioniealisi, kes näiteks 70-aastaselt koolis õpetavad. Ma austan küll väga selliseid vitaalseid õpetajaid, aga võib-olla võiks koolis olla natuke nooremaid ka. Ehk saaks korraldada nii, et õpetajate koormus oleks suurem, et noorem või keskealine õpetaja saab endale täiskoormuse.

Hiljaaegu, allkirjastades Tabasalu riigigümnaasiumi rajamist, sain ma näiteks teada, et seal planeeritakse rajada progümnaasium. Teatavasti tehakse seda põhjusel, et seal õpetatakse füüsikat ja keemiat ja veel mõningaid eriaineid, mille õpetajad tavalise põhikooli madalamates klassides ei saa koormust täis. Aga seal nad juba saavad. Korraldatakse ka transport, et kõik õpilased kooli jõuaksid. Lahendusi on mitmeid ja ma arvan, et kohalikud omavalitsused, kogukonnad on olenevalt konkreetsest olukorrast võimelised häid lahendusi välja mõtlema ja välja pakkuma.

15:50 Esimees Eiki Nestor

Tarmo Tamm, palun!

15:50 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud haridusminister! Selleks, et õpetajad paremini toime tuleksid, on mitu võimalust. Võib tõsta palka, aga võib pakkuda välja ka näiteks selle variandi, et tõsta järsult tulumaksuvaba miinimumi piiri. Mida teie ministrina ja analüütikuna arvate, kas õpetajad võidaksid sellest oluliselt? Õpetajad ei jääks sellesse palgagruppi, kes midagi kaotaks. Kas te toetaksite seda ideed või on teil vastuväiteid?

15:51 Haridus- ja teadusminister Maris Lauri

Täna küsimast! Eks kõik oleneb konkreetsetest numbritest. Kui me räägime näiteks praegu meedias ringlevast ettepanekust, et 500 eurot on tulumaksuvaba miinimum ja 28% maksu, siis kõik, kes teenivad üle 1600 euro, hakkavad kaotama. Mulle küll meeldiks, kui Eesti õpetajad saaksid üle 1600 euro palka.

15:51 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, haridus- ja teadusminister Maris Lauri! Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Arupärimine on läbi arutatud.

3. 15:51 Arupärimine õpetajate tööaja ja palgaarvestuse kohta (nr 264)

15:52 Esimees Eiki Nestor

Kolmanda arupärimise on esitanud Märt Sults, Jaanus Karilaid, Kersti Sarapuu, Mihhail Stalnuhhin, Vladimir Velman, Enn Eesmaa, Tarmo Tamm, Erki Savisaar, Anneli Ott, Viktor Vassiljev, Mihhail Korb, Peeter Ernits, Toomas Vitsut ja Kadri Simson. Arupärijate nimel Märt Sults, palun!

15:52 Märt Sults

Auväart eesistuja! Head kolleegid! Arupärimine on esitatud oktoobrikuus ja vastavalt nendele küsimustele, mis oktoobrikuus üleval olid, on see ka formuleeritud. Nii et palun, proua haridusminister Maris Lauri, saate ehk kuidagimoodi nendele küsimustele vastatud.

Arupärimine oli järgmine. Haridustöötajate tööaja määruse definitsioon ütleb meile, et õpetajad töötavad lühendatud täistööajaga, seitse tundi päevas ehk 35 astronoomilist tundi nädalas. Õpetaja tööaja arvestamise ja töötasustamise aluseks on ametikoht koos kõigi selle juurde kuuluvate tööülesannetega. See tähendab, et õpetaja koormusarvestuse aluseks ei ole töölepingusse kirjutatud kontakttundide arv, vaid kõik ülesanded – vihikute parandamine jne, e-ettevalmistamine ja kõik sinna juurde kuuluv. Lühendatud tööaeg peaks mahtuma justkui kõik õpetajatööga seotud ülesanded. Uuringud ja õpetajate iganädalased kogemused näitavad, et tegelikkuses ületab nende tööaeg

järjepidevalt 35 tundi nädalas. Õpetajal kulub lisaks tunni andmisele aega ka tunni ettevalmistamiseks, klassijuhataja tööle – see on praegu küll mingil määral tasustatud –, dokumentide täitmisele jne. 2017. aasta riigieelarve seletuskirja järgi on valitsuse eesmärgid ambitsioonikad. Soovitakse suurendada õpetajaameti atraktiivsust ja parandada mainet, tahetakse toetada Eesti elukestva õppe strateegia eesmärgi, mille alusel töötaksid meie koolides pädevad ja motiveeritud õpetajad. Nende ilusate eesmärkide taustal eraldatakse aga õpetajate palgafondi kasvuks järgmise aasta riigieelarve järgi 3% (seletuskirjas on 4,6%). Seetõttu näib üha reaalsemana stsenaarium, et vaatamata taaskäivitunud palgatõusukampaaniale õpetajate tegelik sissetulek ei kasva. Siin on tavaline riskikorrutus, kes oskab riskikorrutist analüüsida, see teab, et ühe numbri muutmine muudab ka teisi numbreid. Siit tuleb ka see, miks õpetaja koormusnorm või keskmine koormatus on 0,8, sest koormusnormi protsent langeb kogu aeg, iga palgatõusuga. Kuna raha koolidesse juurde ei tule, siis selleks, et tunnid saaksid antud, on õpetajal kas 0,8, 0,7 või 0,65 ametikohta, aga tööd tehakse täpselt samamoodi, pluss lisatööd, mis sinna juurde kirjutatakse.

Ma ei hakka kõiki küsimusi praegu ette lugema, kuid põhiline asi, mida tahan esile tuua, on õpetajate võrdse kohtlemise printsiip. Riiklik strateegia näeb ette munitsipaalgümnaasiumi metoodilise ja aeglase väljasuretamise. Klassi täituvusnorm põhikoolis on 24 õpilast, siis on klass täidetud. Klassi täituvus tagab õpetajale palga. Gümnaasiumiosas on norm 32 õpilast, mis on täiesti ulmeline, ja 32 õpilast läbivalt, st 10. klassis 32, 11. klassis 32 ja 12. klassis 32. See arv peab olema konstantne. Kui sa võtad 10. klassi vastu 32 õpilast, siis sul ei pruugi aga 12. klassis enam 32 õpilast olla, järele võib jääda 28 või 27 jne. Seepärast pead 10. klassi võtma – kahjuks on see enam-vähem tõde – 36, 40 või 38 õpilast. Klass võetakse nii täis, et esimene rida lapsi istub nina vastu tahvlit, sest nii tagatakse õpetajale palk. Samal ajal peab gümnaasiumiõpetaja tegema, kui arvutada protsente, 25% intensiivsemalt tööd, et saada samaväärset palka kui põhikooli õpetaja, kelle klassis on 24 õpilast. Niisiis 24 ja 32. Väidetakse, et varajases puberteedis on laps aktiivsem ja raskemini kasvatatav, hilisemas puberteedis teismelisega olevat natuke kergem. Vaidlen vastu. Kõik lapsed on tähtsad ja kõik lapsed on n-ö raskesti kasvatatavad, nende kõikidega tuleb tegelda. Neid tuleb motiveerida, õpetada, miks mitte ka kallistada. Aga 24 on hoopis teine number kui 32.

Sellised küsimused on siis esitatud. Palun vastuseid ja vähemalt head tahet!

15:56 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab haridus- ja teadusminister Maris Lauri, palun!

15:57 Haridus- ja teadusminister Maris Lauri

Lugupeetud Riigikogu arupärijad! Nagu te kuulsite, oli mitu küsimust esitatud juba eelmises arupärimises ja neile sai vastatud, aga vastan siis veel. Ma teen siin kohe väikese paranduse selle kohta, millele te ka oma seekordses esinemises osutasite: nimelt on õpetajate palgafondi kasv praeguse riigieelarve eelnõu järgi 4,3% ja koos sotsiaalmaksu määra langetamisega tuleb kokku 4,6%, mitte 3%. Aga nüüd konkreetsete küsimuste juurde. Esimene küsimus: "Õpetaja tööaja arvestamise aluseks on õpetaja ametikoht koos kõigi oma tööülesannetega. Palun selgitage detailsemalt, mis alustel kujuneb õpetaja täistööaja töötasu?" Õpetajal on lühendatud täistööaeg, mis on 35 astronoomilist tundi nädalas. Õpetaja tööülesannete ulatus on määratud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 75 lõike 3 põhjal, mis ütleb, et õpetaja tööaeg jaguneb vahetu õppe-kasvatustöö ja teiste, töölepingust, ametijuhendist ja töökorralduse reeglitest tulenevate või tööandja antud ülesannete vahel. Seega lepitakse õpetaja konkreetset tööülesandest ja töötasu kokku direktori ja õpetaja vahel. Täistööajaga töötavale õpetajale peab olema tagatud brutokuupalk vähemalt õpetaja töötasu alammääras, mis käesoleval aastal on 958 eurot. Riigieelarveline toetus koolipidajale on iga arvestusliku ametikoha kohta 20% kõrgem kui mainitud alammäär ja see võimaldab direktoril õpetajate töötasusid diferentseerida vastavalt ülesannete komplektile.

Teine küsimus: "Milliseid valemuid ja kuidas kasutatakse koolile arvestuslikult vajaminevate õpetajakohtade arvutamisel?" Tegelikult määrab õpetajate ametikohad kool. Haridus- ja Teadusministeerium ei arvuta välja, milliseid ametikohti koolile vaja on. Õpetaja tööjõukulude toetuse arvestamisel loetakse ühe õpetaja ametikoha koormuseks 35 astronoomilist tundi nädalas, sh 21 akadeemilist õppetundi. Need on need kaks võtit, mille pealt tööjõukulused arvestatakse. Nendest 35 astronoomilisest tunnist võib arvestuslikult võtta akadeemilised õppetunnid maha ja ülejäänu võiks siis jääda muude tööde peale. Aga see on kõik arvestuslik, nagu ma osutasin.

Kolmas küsimus: "Kui õpetajate reaalne koormus koolides on täiskoormus ja enam, siis saadava töötasu järgi on õpetajate keskmine töökoormus 0,82 ametikohta ($958 \times 0,82 = 785$ eurot), seega kuidas on arvutatud õpetajate keskmine palk, mis käesoleval aastal on Haridus- ja Teadusministeeriumi prognooside kohaselt vähemalt 1149 eurot kuus? Kas õpetajad peavad 1149 euro suuruse keskmise palga saamiseks töötama enam kui 35 tundi nädalas?". Nagu ma juba eelmisele arupärimisele vastates osutasin, tuleb mõistetega olla väga täpne. Seda ka siin. Miinimumpalk, arvestuslik palk ja keskmine palk on erinevad mõisted. Keskmise palga saamiseks ei pea töötama enam kui 35 tundi nädalas. Tegelikult on isegi nii, et püsiv ületunnitöö ei ole töölepingu seaduse kohaselt lubatav. Nii et kui kuskil seda tehakse, siis rikutakse seadust ja sellele tuleks vastavalt reageerida. 1149 eurot on riigieelarvelise õpetaja tööjõukulude toetuse määr. See on see, mis riik eraldab, alammäär 958 eurot pluss 20%. See on toetus, mida õpetajale eraldatakse. Tegelik keskmine palk selle aasta kaheksa kuu jooksul oli 1169 eurot. Kuidas see kujuneb, sellest ma enne rääkisin. See oleneb koormusest, oleneb koolist ja klassi täituvusest. Oleneb ka sellest, kui palju omavalitsused raha välja maksavad, sest põhiliselt on koolipidajateks omavalitsused. Siin on omavalitsuste käitumisel väga suur roll.

Ma tahaksin osutada ka sellele, et kui meie õpetajate keskmine koormus on 82%, siis n-ö üle täiskoormuse töötas peaaegu 7% – ja nagu ma ütlesin, seda ei tohiks olla –, täiskoormusega töötas natuke alla 50% õpetajatest ja ülejäänud töötasid alla täiskoormuse.

Neljas küsimus: "Kuidas selgitate õpetajate tasustamisel kehtivat võrdse kohtlemise printsiipi, kui põhikooli klassi täituvuse norm on 24 ja gümnaasiumis 32 õpilast? See tähendab, et gümnaasiumiõpetaja tund maksab 25% vähem (võttes arvesse õpilase "pearaha") või siis sama kontakttundide arvu ning tasu juures peab gümnaasiumiõpetaja tegema 25% intensiivsemat tööd. Kas gümnaasiumiklassi täituvusnorm 32 õpilast on kehtestatud selleks, et kiirendada munitsipaalkoolide gümnaasiumiosade sulgemise kava?" Räägin taas kord mõistetest. Arvestuslik klassi täituvus ei ole klassi täituvuse norm, sellist asja ei ole olemas. Arvestusliku klassi täituvuse põhjal jaotatakse riigieelarvelist toetust. Ei ole korrektne eeldada, et erinevatel haridustasemetel on rahastamine täpselt ühesugune. Gümnaasiumis on õpe kursusepõhine ning õppetöö on oluliselt paindlikum kui põhikoolis. Suurem paindlikkus tähendab võimalust teha tunde näiteks suurema või väiksema arvu õpilastega, olenevalt ainekohast või tunni sisust. Gümnaasiume külastades nägin ma mõnikord ka sellist olukorda, kus loengus oli sadakond õpilast, mis tähendab seda, et vajaduse korral saab teha jälle grupitunde. See kõik oleneb ainekohast ja sellest, mida konkreetsetes tунis teha soovitakse.

Gümnaasiumis on õpilase põhitoetus sama mis põhikoolis ehk iga õpilase kohta 1129 eurot ja 18 senti. Samuti on arvestuslikuks gümnaasiumiklassi täituvuseks loetud 32 õpilast vaid suuremates omavalitsustes ehk Tallinnas, Tartus, Narvas ja Pärnus. Väiksemates gümnaasiumides on see arv väiksem. Nii et väita, et sel teel püütakse munitsipaalkoolide sundida gümnaasiumiosasid sulgema, ei ole õige.

Viies küsimus: "Kas kinnitate, et järgmise aasta riigieelarves ettenähtud õpetajate palgafondi kasv jõuab realselt ka õpetajate pangakontole?" Ma ei saa seda kinnitada, kuna valdava enamiku õpetajate tööandjaks on vallad ja linnad. Seetõttu maksavad õpetajatele palka omavalitsused. Riik toetab koolipidajaid ning reaalne palk ja palga väljamaksmine sõltub väga palju koolipidajast. Kordan siin veel seda, mida ma rääkisin eelmisele arupärimisele vastates. 2015. aastal ei kasutanud kogu õpetajate palgatoetust ära 65 omavalitsust ehk 30% omavalitsustest. Ja veel: osa omavalitsusi lisab õpetajate palkadele ka omavahendeid. Seejuures on selgelt näha, et küsimus ei ole omavalitsuse suuruses ega jõukuses, kui vaadata tulude poole pealt. Küsimus on lihtsalt selles, kui tähtsaks ühes või teises omavalitsuses haridust peetakse. Vähemalt minul on selline mulje. Täna!

16:06 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ministrile. Märt Sults, palun!

16:06 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea minister! Siin oli juttu õpetajast, äkki te defineerite, kes on õpetaja, kellel palka tõstetakse. Mis ja kes ta peab olema? Kas ta peab olema tulnud ülikoolipingist, kas ta peab olema tulnud põhikoolipingist, gümnaasiumipingist või peab tal olema teaduskraad? Millised on palgamäärad? Äkki te saate öelda, kes on õpetaja.

16:06 Haridus- ja teadusminister Maris Lauri

Õpetaja palga alammäär on 958 eurot, olenemata sellest, kes ta on. See kehtib kõikidele õpetajatele, kes töötavad täiskoormusega. Kui koolipidaja soovib oma õpetajate tasusid diferentseerida, sh ka hariduse põhjal või mingitel muudel põhjustel, siis see vabadus on tal olemas. Kui riik eraldab raha, siis panebki ta sellepärast iga arvestusliku õpetaja kohta 20% juurde, et oleks võimalik diferentseerida. See tähendab kahtlemata seda, et võib kõigile ühtlaselt miinimumist rohkem maksta, aga võib ka maksta mõnele 5% rohkem, mõnele 35–40% rohkem – see on koolipidaja otsustada.

16:07 Esimees Eiki Nestor

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh! Avan läbirääkimised. Palun, Märt Sults arupärijate nimel!

16:07 Märt Sults

Hea eesistuja! Head kolleegid! Väga hea oli kuulda, et proua minister on käinud koolides ja näinud, kuidas see asi seal päriselt käib. Väga hea ja soe tunne oli kuulda ka, et küsimust tekitab, mispärast koolidest, kaasa arvatud õpetajaametist ja õpetajakutsest, räägitakse ikka negatiivselt ja nii vähe positiivselt. Tähendab, see on ju puhas peavoolumeedia teema, et skandaalist ja pahast asjast on hea rääkida, see müüb ja toob raha sisse, aga headest asjadest ei viitsi keegi lugeda. Häid asju ei tooda ka esile, sellepärast et on olemas head koolid ja halvad koolid, aga "halbades koolides" ei saa ju midagi head olla – n-ö opositsiooni koolides või kuskil mujal. Nii et selline asi.

Räägiti, et palgafondile pannakse 20% juurde, aga seda 20% koolides praktiliselt ei ole. See on inimeste eksitamine, et direktoril on võimalus palkasid diferentseerida – reaalsuses see enamasti nii ei ole. Direktorid ja koolijuhid saavad meeletult vatti, et oma eelarvega välja tulla. Kui on umbes 500 või 470 õpilasega kool, siis tullakse täpselt, kella pealt välja. Minister juhtis tähelepanu, et ta nägi ka loengut, kus klassis oli 100 õpilast. Jah, minu juhitud koolis olid vooruloengud – ajalugu, ühiskonna- ja inimeseõpetus jms. Need olid vooruloengud, kus auditooriumis oli korraga 70 õpilast. See on jälle palgafondi kokkuvõtteid, kui saab tunde kokku lükata. Kuid kõiki tunde ei saa kokku lükata. Keemia-, füüsika- ja matemaatikatunde ei saa kokku lükata. Keemias, füüsikas, matemaatikas ja keeleõppes tuleb õpilased rühmadeks laiali lüüa, sest nendes ainetes ei ole üle 12 õpilasega tunnid efektiivsed. Nii kui sa teed grupid, tekib üks õpetajakoht juurde. Seda ei arvestata suures maatriksis, mida haridusministeerium on siiani meile ette söötnud ja mille järgi me peame elama. Jätta samal ajal õpetajate tarifitseerimine ehk diferentseerimine direktori ainupädevusse on natukene rumal, sest koolid peavad täitma põhikooli- ja gümnaasiumiseadust kõikides punktides. Gümnaasiumiosa ei ole absoluutselt mitte nii paindlik, nagu siin väideti. Gümnaasium peab täitma riiklikku õppekava pluss tegema veel need nn riigieksamid. Selleks on vaja läbida teatav arv tunde. Nii et seal eriti n-ö laperdama minna ei saa. Asi on ikka väga täpselt reglementeeritud ja see on ka ette antud, kui palju võib valikaineid olla.

Maalida rahvasaadikutele ja rahvale, kes praegu meid vaatab ja kuulab, väärkujutlusi on natuke narr, sest inimestel, kes reaalselt koolis töötavad, naudivad seda tööd ega tee seda mitte ainult raha pärast, on seda paha-paha kuulata. Nii et igatepidi jõudu ja jaksu!

Aitäh ministrile enam-vähem korrektsete vastuste eest! Tulge koolidesse, vaadake, mis koolides toimub, siis te saate aru, kuidas asi tegelikult on ja millistele inimestele varba peale astutakse. Õpetajad on tüdinenud kuulamast hommikust õhtuni seda õpetajate palga juttu. Seda on juba piinlik kuulata. Jälle õpetajate palk, jälle see ja see. See on juba jant! Asi tuleb lihtsalt ära teha ja pidada lugu inimestest, kes on valinud endale nii hea ja särava elukutse, nagu seda on õpetaja oma. Kui keegi muu neid ei täna, siis 20 aasta pärast tulevad õpilased, teevad kalli-kalli ja ütlevad, küll sa olid vahva, küll sa olid hea. Nad ei küsi, mispärast sul on seljas täpselt sama mantel mis 20 aastat tagasi. Aitäh!

16:11 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Kas ministril on? Ei ole. Lõpetan selle arupärimise käsitlemise.

4. 16:11 Arupärimine ravijärjekordade lühendamise kohta (nr 261)

16:12 Esimees Eiki Nestor

Meie neljanda arupärimise on esitanud Raivo Põldaru, Martin Helme, Henn Põlluaas, Mart Helme, Uno Kaskpeit ja Arno Sild. Arupärijate nimel Raivo Põldaru, palun!

16:12 Raivo Põldaru

Lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Kellelegi Eestimaal ei ole vist üllatuseks pikad ravijärjekorrad. Isegi tervetele inimestele on see ilmselt teada ja nad on sellega kursis. Ei ole ju kuidagi normaalne, et inimesed, soovides minna raviarsti vastuvõtule, peavad seisma järjekorras kolm, neli, viis kuud ja teatud aladel, ma mõtlen, teatud operatsioonide puhul, isegi kuni kolm aastat. Eesti Traumatoloogide-Ortopeedide Seltsi hinnangul on inimesi, kes vajavad kas siis põlve- või puusaliigese operatsiooni, juba üle 10 000. Ja kui operatsioone tehakse aastas 2700 kandis, siis mõtelge ise, kuidas see järjekord hakkab jõudma juba sinna kolme aasta juurde ja võib-olla isegi üle. Kui meil ravijärjekordades on praegu ligi 180 000 inimest, siis olukord ikkagi normaalne ei ole. Sellepärast ongi meil ministrile neli küsimust, millele ta kas vastab praegu või pärandab need ettepanekud selle kohta, mis hakkab juhtuma, iseendale või järgmisele ministrile. Ma arvan, et vahet ei ole. Kuigi jah, viimasel ajal on moeks saanud, et peaminister õpetab oma järglasi ja teised ministrid annavad ka soovitusi edasi. Aga eks siis kuuleme. Aitäh!

16:14 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski. Palun!

16:14 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vastan teie esitatud küsimustele, millele olen viimase aasta jooksul muidugi siin saalis juba varemgi korduvalt vastanud. Teema on aga kahtlemata oluline nii Riigikogu liikmetele kui ka Eesti inimestele, mistõttu selle jätkuv käsitlemine on kindlasti õigustatud.

Vastan teie küsimustele. Esimene küsimus: "Mida kavatsete ette võtta ravijärjekordade lühendamiseks?" Loomulikult on ravijärjekorrad Eestis pikad, mõnel erialal kahtlemata lubamatult pikad, kuid asja tuleb vaadata kontekstis. Esimene kontekst on kahtlemata see, et ravijärjekorrad on olemas kõikides maailma riikides, sh ka nendes riikides, mis on meist märksa jõukamad ja kulutavad oma rahvuslikust rikkusest tervishoiule suhteliselt enam, kui seda teeb Eesti. Nii et tervishoiule kulutatud summade ja ravijärjekordade pikkuse vahel otsest seost ei ole, aga see on kindlasti üks mõjutavatest asjaoludest. Lisaks rahale mõjutavad ravijärjekordasid loomulikult tervishoiukorralduslikud aspektid, see, mismoodi tervishoid on korraldatud, ja muidugi ka demograafia.

Haigekassa andmetel on eriarstide vastuvõttude arv viimase kolme aasta jooksul püsinud stabiilsena ja perearstide vastuvõttude arv on isegi pisut kasvanud. Nii et kui me arvestame, et Eesti elanikkond on samal ajal vähenenud, siis on arstivastuvõttude arv elaniku kohta kasvanud. Siia juurde nüüd siis demograafiline aspekt: kasvutendentsi näitavad eeskätt korduvad vastuvõttud, mis on seotud krooniliste haiguste osakaalu kasvuga. See on elanikkonna vananemise otsene tulem. Inimesed elavad kauem ja see on väga hea, aga eakamatel inimestel on rohkem kroonilisi haigusi, mis vajavad jälgimist. Kuna suurem osa eriarstiabi ressursist läheb krooniliste haigete jälgimiseks, siis on eriarstidel vähem aega tegelda järjekorras ootavate esmahaigestunudega. See kindlasti on üks süsteemne tervishoiukorralduse teema, millega on vaja tegelda.

Üks konkreetne valdkond, millele on pööratud rohkem tähelepanu ja pööratakse edaspidi veelgi enam, on meie tervishoiuspetsialistide struktuur haiglates. Teame, et kroonilisi haigeid suudab väga paljudel juhtudel jälgida õde, selleks ei ole vaja arsti. Kui me vaatame teisi riike, siis näeme, et suhteliselt väiksema arstivastuvõttude suhtarvuga riikides on elaniku kohta umbes kolmandiku võrra rohkem õdesid, kui on Eesti tervishoius. Võime lihtsalt öelda, et Eesti tervishoius on õdedest väga suur puudus, ja see tähendab, et krooniliste haigete puhul langeb väga suur koormus arstidele.

Viimastel aastatel on pingutatud selle nimel, et suurendada õdede riiklikku koolitustellimust, ja seda ongi perioodil 2013–2016 suurendatud kokku neljandiku võrra. Lisaks sellele on rahastatud teist aastat järjest projekti "Õed tagasi tervishoidu", millega eeldatavasti lisandub sektorisse veel umbes 20 õde aastas. Reguleeritud on õdede iseseisva vastuvõtu teenust, et suurendada õdede õigusi patsientide teenindamisel. Juba homme toimub nn õdede konsensuslepe allkirjastamine. Lugupeetud eelkõneleja proua haridusminister, mina, haiglate liit ja õdede liit koos tervishoiu kõrgkoolidega kirjutame alla

paberile, millega võetakse vastastikku kohustusi. Esiteks saab lahendatud õdede praktika rahastamise küsimus, mis on pikka aega üleval olnud, ja teisest küljest suurendatakse järgmistel aastatel veel kord õdede vastuvõtu arvu, et suurendada nende osakaalu tervishoius.

Teine asi, mis on teemana üleval: Eesti inimesed on väga eriarstiasku. Enamiku vaevuste puhul saab abi pakkuda perearst, kellel on selleks vajalik pädevus, kompetents, ja tervishoiuteenuse kättesaadavus esmatasandil on oluliselt parem kui haiglates. Kuna meie inimesed on eriarstiasku, siis pööratakse aga paraku tihti kas otse haiglaarsti juurde nendel erialadel, kus saatekirja nõuet ei ole, või külastatakse perearsti puhtformaalselt, st ainuke visiidi eesmärk on küsida saatekirja, et saaks minna eriarsti juurde. See ei ole kindlasti mõistlik ja pikemaajalisem plaan on tugevdada esmatasandi tervishoiuteenust ehk siis perearsti tasandit. Me oleme siin üheskoos muutnud seadust, et anda perearstidele rohkem õigusi. Me rahastame uute tervisekeskuste ehitamist, investeringute kava on valitsuses juba kinnitatud. Niisiis näeme kindlasti seda, et tulevikus suureneb perearstide roll Eesti tervishoius veelgi just nimelt selles kontekstis, mis puudutab esmahaigestumiste käsitlemist.

Oleme asunud tõsisemalt mõtlema ka sellele, et meil on mõned erialad, kus saatekirja nõue puudub sootuks. Nendel erialadel, nagu me teame, on järjekorrad ka pikemad. Mitmel nendest erialadest, eeskätt silmaarsti ja nahaarsti puhul, on spetsialistide hinnangul saatekirjavabastus õigustamatu ehk siis tegelikult oleks seal saatekirja vaja. Mitmes riigis on saatekiri nõutav kõikidel erialadel. Psühhiaatria ja günekoloogia teemade üle võib veel arutada, seal on võib-olla tõepoolest mõistlik esimeses etapis saatekirja mitte nõuda, aga silma- ja nahaarsti puhul selleks põhjust ei ole.

Paar nädalat tagasi arutasime seoses digiregistratuuriga meedias ka seda, kuidas luua parem süsteem, millega oleks võimalik sidustada esmatasandit ja eriarstiabi tasandit. On käivitunud e-konsultatsiooni töövahend, millega perearstid saavad küsida konkreetse eriala arstilt nõu, kuidas patsienti käsitleda, kas teda peaks eriarstile näitama või on perearstil endal võimalik ravivõtteid rakendada. Oleme plaaninud sellist laiemat muudatust, mis puudutab esmatasandi ja eriarstiabi tasandi sidustamist. Selleks oleme asunud piloteerima uut mudelit, mis hõlmab teenuste integratsiooni ja samal ajal ka rahastusmudeli ümberkujundamist. Teeme seda Viljandi maakonna näitel. Viljandi Haigla on see tšenter, mille ümber need integreeritud teenused võiksid tekkida. Loomulikult võtavad sellised muudatused aga pikemalt aega.

Olen ka rääkinud sellest, et tervishoidu on järjekordade lühendamiseks vaja lisaraha. Ja siit jõuangi teise küsimuse juurde: "Kuidas plaanib riik parandada meditsiini rahastamise jätkusuutlikkust?" Analüüse on sellel teemal tehtud juba pikki aastaid. Minu ministriks oleku ajal on valminud nendest viimane, mis sai esitatud selle aasta kevadel valitsuskabinetile, kes seda siis ka juulikuus arutas. Üldiselt oldi üksmeelel selles, et tervishoiu lisarahastamise küsimus vajab lahendamist ja et pikas vaates on tervishoidu lisaraha igal juhul vaja. Praeguse demograafilise struktuuri juures haigekassa muidu välja ei vea. Lähiaastatel on reservid piisavad, aga pikemas vaates enam mitte. Küsimus on olnud selles, missuguse mudeli järgi seda täpselt teha, kuidas haigekassale lisaraha anda ning millisel aastal ja millistest allikatest seda teha. Olen seda teemat ka siit puldist juba tutvustanud.

Lühidalt öeldes on kaks varianti: kas riik maksab muudest tuludest haigekassale raha juurde või siis viiakse osa kulusid, mis praegu on haigekassa eelarves, kuskile mujale, et vabastada raha tervishoiuteenuse osutamiseks. Juba pikemat aega on räägitud ajutise töövõimetuse hüvitistest, mida põhimõtteliselt oleks võimalik töötukassa kulureale viia. Riigieelarve üldpildis tähendab see aga ikka seda, et täiendavat katteallikat on nendele kuludele siiski vaja.

Kolmas küsimus: "Kas on kaalutud normi kehtestamist, millest pikemaks ei tohiks ravijärjekorrad ulatuda?" On kaalutud ja on isegi kehtestatud, vastavad normid on täiesti olemas. Perearsti tööjuhendis on reguleeritud, et ägeda tervisehäirega patsient tuleb vastu võtta pöördumise päeval, teistel juhtudel viie tööpäeva jooksul. Eriarstiabis on vastava normi kehtestanud haigekassa. Ambulatoorses eriarstiabis on see norm üldjuhul kuus nädalat, teatud mitteakuutsete diagnooside puhul on järjekord pikem ja mõningatel juhtudel väga pikk. Oma sissejuhatuses te viitasite ka sellele. Haigekassa mõõdab regulaarselt ooteaegasid, küsides eriarstiabi osutajatelt selle kohta aruandeid. Kui tahta neid norme muuta ja järjekordi lühendada, siis see eeldab loomulikult lisaraha.

Neljas küsimus: "Kuidas hindate ideed anda perearstidele juurde rohkem õigusi uuringute ja ravi läbiviimisel?" Hindan seda väga positiivselt ja arvan, et see on tervishoiusüsteemi arengus ainuvõimalik järgmine samm. On selge, et ühelt poolt me soovime anda perearstidele rohkem kohustusi ja nende rolli tervishoiusüsteemis suurendada. Teiselt poolt tähendab see seda, et neile tuleb anda rohkem õigusi uuringute, diagnostika- ja muudes küsimustes. Selles kontekstis on Sotsiaalministeeriumis

analüüs käimas. Järgmisest aastast eelduslikult tööle hakkavate tervisekeskuste toimemudel on see üks teemasid, millega me koostöös erialaseltsi ja haigekassaga eraldi tegeleme.

Suur tänu!

16:26 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ministrile. Martin Helme, palun!

16:26 Martin Helme

Aitäh, härra spiiker! Lugupeetud minister! Teise teema, rahastamise jätkusuutlikkuse puhul mainisite, et vaja on lisaraha ja et praeguse mudeliga välja ei vea. Mõni nädal või umbes kuu aega tagasi saime rahanduskomisjonis ülevaate haigekassa seisust. Seal oli kenasti prognoositud, et järgmisel aastal on veel mõneprotsendine puudujääk, aga sealt edasi on eelarve ilusti tasakaalus. See oli teie ministeeriumi prognoos. Kuidas see prognoos klapib kokku praeguse jutuga? Teiseks, äkki te räägite meile, kui kaugel on uue valitsuse läbirääkimised. Kust see lisaraha tuleb?

16:27 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Tegemist ei olnud mitte meie prognoosiga, vaid Vabariigi Valitsuse kehtestatud kulupiiriga. Seaduse järgi kehtestab Vabariigi Valitsus haigekassale kulupiiri. Õigemini, formaalselt teeb Vabariigi Valitsus Riigikogule ettepaneku kehtestada haigekassale kulupiir, mida arvestatakse selles laiemas tasakaaluarvestuses. Selle piiri kehtestab Riigikogu koos riigieelarve seadusega igal aastal neljaks aastaks. Ma arvan, et see prognoos on optimistlik. Varasemad aastad on kõik seda ka kinnitanud. Tõsi on see, et kui haigekassa teeb oma kultureast tulenevaid pikaajalisi eelarve projektsioone, siis kipub asi klappima. Aga kui järgmine eelarveaasta reaalselt kätte jõuab, siis selgub, et kulud osutuvad suuremaks. Osaliselt osutuvad nad suuremaks teatud otsuste tulemusena.

Üks olulisemaid asju, mis tervishoius neid otsuseid mõjutab, on kindlasti tervishoiutöötajate palga küsimus. Näiteks palgakokkulepe, mis loodetavasti saab lähiajal sõlmitud, suurendab haigekassa kulusid võrreldes prognoosiga tuntuvalt. Ja loomulikult mõjutab see ka tulevase aastaid. Kindlasti ei ole võimalik lõpuni ennustada näiteks viirushaiguste puhanguid, mis mõjutavad otseselt ajutise töövõimetuse hüvitiste väljamaksmist jne. Nii et igal konkreetse aastal oleme näinud, et sotsiaalmaksu parem laekumine, mis vastavalt kehtivale seadusele tuleb, on piisav selleks, et viia haigekassa eelarve kolme-nelja aasta perspektiivis tasakaalu. Aga praktika seda üldiselt ei kinnita. Järgnevatel aastatel selgub enamasti ikkagi see, et raha on puudu.

Haigekassa teeb Riigikogu kinnitatud kuluridade või tulemi positsiooni põhjal oma aastaeelarve ja prognoosib ka ravijuhud ära. Aga tervishoid on nii suur süsteem, et euro täpsusega ei ole seal kindlasti võimalik kulusid lõplikult planeerida ja eks need kipuvad natuke üle eelarve minema. See üle eelarve minek on *summa summarum* küll väga pisike. Kui me sel aastal räägime, et kinnitatud eelarvepositsioon oli miinus 9 miljonit eurot ja aasta lõpuks on praeguse prognoosi järgi miinus umbes 30 miljonit eurot, siis see 20 miljonit eurot, mis on küll n-ö prognoosi viga, moodustab ju sisuliselt alla 2% haigekassa eelarvest. Niisiis ma arvan, et sellisena on see päris hästi tehtud eelarve, kui nii suure süsteemi puhul on nii väike viga.

Mis puudutab seda, mismoodi ametisse tulev valitsus lahendab tervishoiu pikaajalise rahastamise jätkusuutlikkuse küsimust, siis selle kohta ma täna ametis oleva tervise- ja tööministrina arvamust ei avalda.

16:30 Esimees Eiki Nestor

Märt Sults, palun!

16:30 Märt Sults

Aitäh, härra spiiker! Hea minister! Mu küsimus on sutsu küüniline. Kust kohast läheb haigekassas punane joon ja kust kohast hakkavad pihta nn ravimatud haigused, mille ravi haigekassa ei finantseeri, kui lihtne haigus muutub varsti rahapuuduse tõttu ka ravimatuks haiguseks?

16:30 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Sellist asja ei ole olemas. On olemas teatud raviprotseduurid, teatud ravimid, mille puhul tõepoolest hinnatakse nende kulutõhusust, aga ravile tulnud ja diagnoosi saanud haigete ravi kvaliteeti eelarve tõttu, rahalistel põhjustel kindlasti ei halvendata. Vastupidi, see mõju on selgelt teistpidine. Kui inimesed on tulnud erakorraliselt haiglaravile ja vajavad raviprotseduure, siis ükskõik kui kalliks need lähevad, tehakse protseduurid ära ja haigla esitab arve haigekassale. See ongi see koht, kus suures plaanis laekuvad need nn ületöö arved. Ehk siis haiglad teevad rohkem ravitööd, kui nende leping ette näeb, just nimelt seetõttu, et kui inimene tuleb erakorraliselt haiglasse ja vajab ravi – olgu selleks mingisugune operatsioon või midagi muud –, siis haigla loomulikult ei saa teda koju tagasi saata, vaid peab teda ravima sõltumata sellest, kas lepingumaht on haigekassas täis või ei ole. Sellest tulenevalt ületööd tehaksegi ja see süsteem jääb samasuguseks ka tulevikus.

16:32 Esimees Eiki Nestor

Mark Soosaar, palun!

16:32 Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Hea minister Jevgeni Ossinovski! Suur tänu, et leidsid möödunud suvel aega tutvuda Pärnumaa edukamate perearstide ning nende töö ja probleemidega! Eks me konstateerisime seal, et neid tohtreid on küll, kes on valmis tänapäevast diagnoositehnikat õppima ja lisaks Tartu Ülikoolis õpitud põhierialale seda kompetentsust omandama. Aga see on ikkagi tõsine küsimus, sellepärast et tehnika odavneb ja muutub mobiilsemaks. Võrgustike kaudu on võimalik saata diagnoose või analüüse keskustesse ning saada kiireid vastuseid. Vaja on aga ka väljaõpet ja selle kättemõõda see teema, et eriarsti asemel võiks perearst esmase diagnoosi panna, sageli jääbki. Kuidas me saaksime koolituse küsimuse ära lahendada? Kas peaksime saatma huvilisi välismaale õppima või saaks Tartu Ülikooli juures kursuseid korraldada? Kuidas seda küsimust lahendada?

16:33 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Tõepoolest, me oleme ühe Riigikogus menetlusse antud eelnõu raames öelnud, et näeme vajadust laiendada perearsti diagnoosimisõigusi. Loomulikult, nagu te õigesti märkisite, eeldab see ka väljaõppeküsimuse lahendamist. Sotsiaalministeerium töötab selle lahenduse kallal ja lahendus pakutakse välja järgmise aasta esimese poolaasta jooksul. Seda arutatakse koos tervisekeskuste uue toimemudeliga, millest ma põgusalt rääkisin. Üks selle küsimuse lahendamise eeldusi on just nimelt vajalike koolitusmoodulite loomine, nende lisapädevuste süsteemne registreerimine. Loomulikult eeldab see läbirääkimisi erialaseltsidega, kes Eestis nende asjade eest vastutavad, ja ka kokkuleppeid koolitajatega. Nii et töötame selle nimel ja usutavasti õnnestub lahendus leida.

16:34 Esimees Eiki Nestor

Viktor Vassiljev, palun!

16:34 Viktor Vassiljev

Aitäh, härra Riigikogu juhataja! Hea ja tark minister! Mulle tundub, et ühte vigasesse süsteemi raha juurde pumpamine on tulutu tegevus. See on nii, nagu oli Estonian Airiga – mida rohkem sinna raha juurde pumbati, seda suurema kolinaga ta kokku kukkus. Kas ei ole õige aeg tunnistada, et 20 aasta pikkune eksperiment Eesti tervishoiuga on andnud teadmise, et see mudel ei toimi, sest rahastada ultraliberalistlikku tervishoiukorraldust primitiivsotsialistlikul kombel ei ole lihtsalt võimalik. Need kaks asja tuleb viia omavahel tasakaalu – kas tekitada plaanimajanduse põhjal tegutsev tervishoiuasutuste süsteem ja rahastada nii, nagu on rahastatud, või jätta tervishoiuvõrk niisuguseks nagu seni, et on eraettevõtted, kes konkureerivad omavahel, ja kaasata rahastamisse erakapitali ehk erakindlustust.

16:35 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Teie küsimuses oli väga palju märkimisväärseid lauseid, millel oli tugev emotsionaalne foon, aga ma ei ole päris kindel, millele te lõpuks üritasite viidata. Ma arvan, et ultraliberalistlikuks meie süsteemi nimetada ei saa. Ma arvan, et see on laias laastus selline hea kombinatsioon plaanimajandusest ja liberaalsest korraldusest. Meil on tervishoiuteenuse osutajad tõepoolest eraõiguslikud juriidilised isikud,

kellest enamik on n-ö mahu mõttes haiglavõrgu arengukava ja omandisuhte kaudu riikliku kontrolli all, st on kohaliku omavalitsuse haiglad ja riiklikud haiglad. Ja tõsi on see, et teatud erialadel võimaldatakse nn valikupartneritel teha lisatööd, mida haiglad ei tee. Kahtlemata tuleb järgmisel valikupartnerite perioodil tõsiselt analüüsida, kui palju ja millistes kohtades on valikupartnerlus tervishoiuteenuste kvaliteeti ja kättesaadavust parandanud ja kus see on andnud pigem vastupidise efekti, st on kohalikke ehk maakondlikke üldhaiglaid pigem lammutanud. Arstid on sealt ära läinud ja teinud oma väikesed erapraksised ning sellega tegelikult vähendanud haigla jätkusuutlikkust. See vajab kindlasti arutamist, aga laias laastus on see Eesti tervishoius ikkagi pigem detailiküsimus.

Suur raam on Eesti tervishoiukorralduses paigas. Ma arvan, et see raam on väga hea. Meil on solidaarne sundkindlustus, meil on ühe haigekassa süsteem. See tähendab, et inimesed on sõltumata nende sissetulekust ravikindlustatud ja saavad maailma tasemel tervishoiuteenust. See teenus ei sõltu sellest, kui palju inimene palka saab. Teisest küljest on meil ühe haigekassa süsteemi kaudu tagatud finantsiline jätkusuutlikkus. Kui me täna räägime sellest, et siin on natukene raha puudu, siis laias laastus on suur hulk meie saatusekaaslasi läinud oma tervishoiu korraldamisega ikka palju rohkem rappa. Ja see, et nii haigekassa kui ka haiglate juhid on suutnud meie tervishoiusüsteemi hästi hoida, on minu arvates suur saavutus.

Loomulikult on ka probleeme. Ma arvan, need probleemid ei ole fundamentaalsed, vaid praeguses süsteemis loomulikult lahendatavad. Mõned on tervishoiukorralduslikud, mis puudutab näiteks rahaliste stiimulite ümbertegemist selleks, et soodustada eri tasandite integratsiooni. Osa on tõepoolest puhtalt raha taga – kui meil oleks rohkem raha, saaksime rohkem hüvitisi maksta, olgu selleks näiteks järgmisest aastast jõustuv hambaravihüvitis, ravimihüvitised vms.

Kindlasti on veel üks oluline teema – ma loodan, et lähiaastatel õnnestub ka siin olulist edasiminekut saavutada – ja see puudutab ravikindlustamata isikuid, keda Eestis on paraku kümneid tuhandeid. See on tõepoolest üks selline grupp, mis on vastuolus meie praeguse süsteemi üldfilosoofiaga. Kuna meil on solidaarne sundkindlustus, siis on süsteem tegelikult üles ehitatud eeldusele, et kõik Eesti inimesed on ravikindlustatud. Aga nad ei ole seda ja see tekitab süsteemi vea sisse. Need inimesed võivad minna kiirabisse ja saada vältimatu abi teenust, aga korralikku tervise jälgimist neile ei pakuta ja tervishoiusüsteemi vaates on see jama. Me saame aru, miks see on niimoodi tehtud – selleks, et tervishoid teeks osaliselt ära maksuameti töö, et inimestel oleks motivatsioon ametlikult tööle käia ja ravikindlustuse saamiseks maksu maksta. Aga tervishoiusüsteemi vaates on see loomulikult jama. Meil on kümneid tuhandeid inimesi, kellel ravikindlustust ei ole.

Ma ütlesin küll nii, et Eesti tervishoiusüsteemi alustalad on tugevad. Tõsiseid puudujääke on selle väikestes nüanssides. Need puudused vajavad lahendamist ja ma arvan, et need on lahendatavad. Mõned, nagu öeldud, korralduslikult, tehniliselt, ja teine pool rahaliselt. Ma arvan, et lähimatel aastatel on väga suur osa ilmnunud puudujääkidest võimalik kõrvaldada tõhusa töö ja natukese lisarahaga.

16:40 Esimees Eiki Nestor

Valeri Korb, palun!

16:40 Valeri Korb

Aitäh, lugupeetud härra minister! Kasutan juhust, et me räägime täna ravijärjekordadest. Räägime siis natuke kaadrist ka. Ida-Viru Keskhaiglas on juba rohkem kui 30 inimest võetud tööle Ukrainast, Moldovast ja Venemaalt. Umbes ühel kolmandikul neist on keeleoskuse ja teised probleemid, aga ütleme, 20 inimest töötab hästi. Kas te ei ole mõelnud, et võib-olla oleks parem vaadata sellist süsteemi, arstide toomist meie haiglatesse, sügavamalt? Olen mõnikord kuulnud ametnikelt, kes töötavad ministeeriumis, mitte kõige paremat suhtumist, et näete, tulevad. Mida teie sellest mõtlete?

16:40 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Ei ole mitte ainult mõelnud, aga oleme ka teinud. Tegelikult on üks vastavasisuline eelnõu läbinud ka valitsusasutuste ja partnerite vahelise kooskõlastusringi. See eelnõu tõepoolest lihtsustaks või reguleeriks selgemalt ära kolmandatest riikidest pärit tervishoiutöötajate tuleku Eesti tervishoiusüsteemi. Siin on kaks etappi. Üks on teie mainitud keeleoskuse küsimus, st et need inimesed asuksid samal ajal, kui nad tööle tulevad, omandama ka eesti keelt vastavalt Vabariigi Valitsuse määruses sätestatud keeletasemele. Teiseks on loomulikult pädevusnõuded, kus siis tõepoolest on võimalik teha kõigepealt esmane hindamine, siis vaadata, kuidas nad praktilises olukorras haiglas tööle

hakkavad, ja seejärel nad lõplikult atesteerida. See skeem on laias laastus olemas. Praegu käivad läbirääkimised partneritega, kelleks on arstide liit ja Tartu Ülikool, kes peaksid sellesse atesteerimisprotsessi panustama. Ei ole saladus, et Eesti Arstide Liit on selle regulatsiooni suhtes olnud kriitiline. Haiglate liit on seda selgelt toetanud. Sotsiaalministeerium on selles küsimuses olnud küll tõesti seda meelt, et tervishoiutöötajaid kolmandatest riikidest on Eestile vaja ning nende registreerimise ja siia tööle asumise süsteem vajab selgelt sätestamist ja võib-olla mõneti lihtsustamist. Läbirääkimised sellel teemal käivad eelduslikult selle aasta lõpuni.

16:42 Esimees Eiki Nestor

Rohkem tervise- ja tööministrile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Arupärijate nimel Raivo Põldaru, palun!

16:42 Raivo Põldaru

Härra esimees! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Kuulsime kenasid vastuseid. Alguses rääkisite, et raha ja ravijärjekorrad ei ole nagu väga seotud, aga lõpupoole saime selgemaks, et seos on ikka üpris tugev. Me räägime, jah, et meie süsteem on väga efektiivne ja inimesed saavad head ravi. Võin iseenda näitel kinnitada, et arstid teevad tõepoolest head tööd. Aga samas näitab otsest seost rahaga ikkagi see, et esimesel poolaastal raviti suurhaiglate statsionaarides 700 südamehaiget vähem kui eelmisel aastal. Kas on siis ravihinnad tõusnud või oli raha nii palju vähem, et me ei saanud eelmise aasta tasetki kätte? On, mille üle mõelda. Samas on nii, et kui meil on raha taskus, et arstile maksta, siis saame, nagu öeldakse, oma kulu ja kirjadega võib-olla juba järgmisel päeval selle arsti juurde, kuhu me tahame minna.

See, et meil õdede olukord hakkab muutuma, on ju tore. Aga mis me siin nii väga eriarstiusust räägime, kui tegelikult eriarst ongi see, kes aitab. Vähemalt seni on nii olnud. Võib-olla hakkab edaspidi midagi tõepoolest juhtuma perearstide ja madalama tasandi arstiabiga, kui meil siin menetluses oleva eelnõu järgi saavad perearstid, kellel on vastav kvalifikatsioon, enam võimalusi.

Nii et tegelikult on küsimus siiski rahas. Ja kuigi järgmisel aastal on plaanitud eraldada üle miljardi euro, siis on ikkagi tunne, et raha on vähe. Kui veel rahast rääkida, siis näiteks ortopeedid ütlevad, et kui nad saaksid neli miljonit lisaraha puusa- ja põlveliigeste operatsioonide jaoks, siis oleksid nad suutelised ühteist tegema, aga praegu ei tehta operatsioone sageli lihtsalt seetõttu, et raha ei ole. Nii või teisiti see on probleem. Aga on tore, kui need asjad, mis ministril praegu kavas on, leiavad lahenduse ja väikene abi sellest tuleb. Kõik, mis paremuse poole läheb, on hea. Eesti inimese tervise heaks tuleb teha kõik, sest on usk, et inimene jõuab arsti juurde ikka enne seda, kui tal ravi enam üldse vaja ei lähe. Aitäh!

16:45 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel rohkem kõnesoove ei ole, aga ministril on. Palun, tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski!

16:46 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Suur tänu! Üks väike märkus, unustasin oma ettekandes sellest rääkida. Viimastel aastatel on Eesti ravijuhtude hulk olnud stabiilne. Natukene küll kõikunud sinna-tänna, aga laias laastus on see olnud stabiilne. Nii et tervishoiuteenuste kättesaadavus halvenenud ei ole. Tõsi, paranenud ka ei ole, kuid halvenenud siiski ei ole. Üks asi, millele tihti tähelepanu pööratakse – seda tegi ka eelkõneleja oma ettekandes –, vajab natukene selgitamist. Tõsi on see, et viimase 15 aasta jooksul on stabiilselt – ja see ei ole olnud mitte rahaline, vaid tervishoiukorralduslik otsus – vähendatud statsionaaride mahtu Eesti tervishoius. Seda on tehtud pidevalt. Ja kui me võrdleme ennast teiste riikidega, siis me oleme liikumas selles suunas, kus teised riigid oma statsionaarse ravi mõttes on. Meie tervishoius on statsionaariteenust ehk siis pikalt haiglaravil viibimist suhteliselt palju. Tõsi on muidugi ka see, et statsionaariteenus on haigekassale kulukam, nii et selle vähendamine hoiab loomulikult raha kokku. Aga selle vähendamise taga on ka tervishoiukorralduslik põhjus: nimelt on ravivõtted ja kogu n-ö ravimise tehnoloogia ja praktika muutunud. See on muutunud selle poolest, et tegelikult on võimalik inimesi maksimaalselt ravida ilma neid pikalt haiglaravil hoidmata. See tähendab, et statsionaarse ravi mahtu on küll vähendatud – on vähendatud sel aastal, on vähendatud varasematel aastatel ja vähendatakse ka järgmisel aastal –, aga samal ajal suurendatakse päevaravi osakaalu. Need protseduurid ja operatsioonid, mille järel inimene pidi vanasti nädal aega haiglas olema, on nüüd tänu

sellele, et vähem on hakatud kasutama näiteks invasiivseid opereerimismeetodeid, võimalik ära teha päevaravis, st ühe päevaga, ja inimene ei peagi haiglaravile jääma. See on kindlasti üks oluline tähelepanek, kui analüüsitakse seda, milliste ravijuhtude arv on kasvanud ja missuguste oma on vähenenud. Aitäh!

16:48 Esimees Eiki Nestor

Lõpetan selle arupärimise arutelu.

5. 16:48 Vaba mikrofoni

16:48 Esimees Eiki Nestor

Avan vaba mikrofoni. Sai läbi. Kohtume homme. Istung on lõppenud. Aitäh!

Istungi lõpp kell 16.48.